

Қ.А. Яссауи атындағы Халықаралық Қазақ – Түрік Университеті

Қабылдаған: Сагинбаев Қ.Т
Орындаған: Бахрам Ә.Ә
Топ: 228
Факультет: Медицина

Тақырыбы:

**Тістеу түрлері сызбасын
жасау және атқаратын
қызметін зерттеу**

Жоспар:

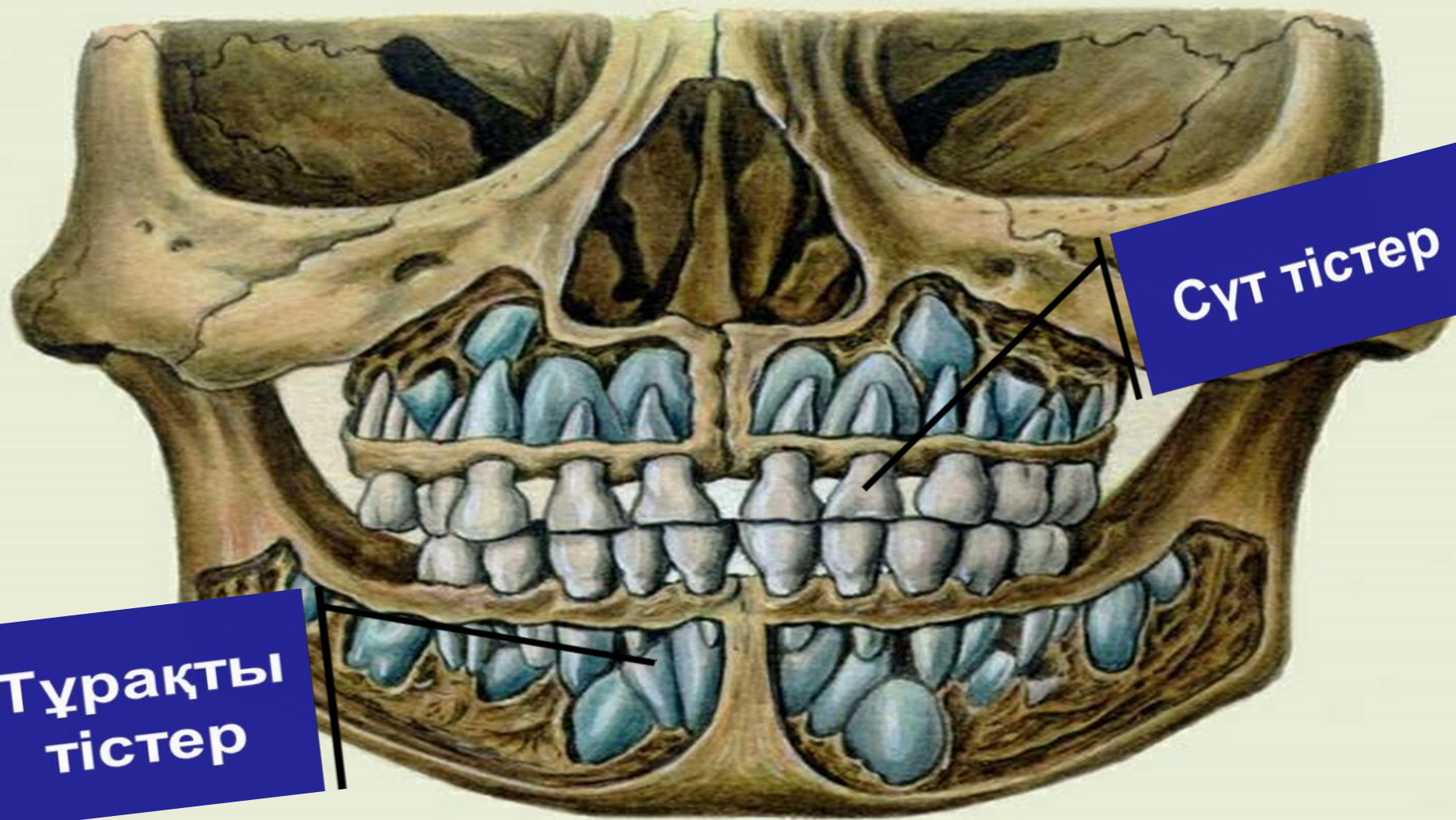
I. Негізгі бөлім

1. Тістем және оның түрлері.
2. Физиологиялық тістем, оның белгілері.
3. Патологиялық тістемдер, оның түрлері.

II. Қорытынды.

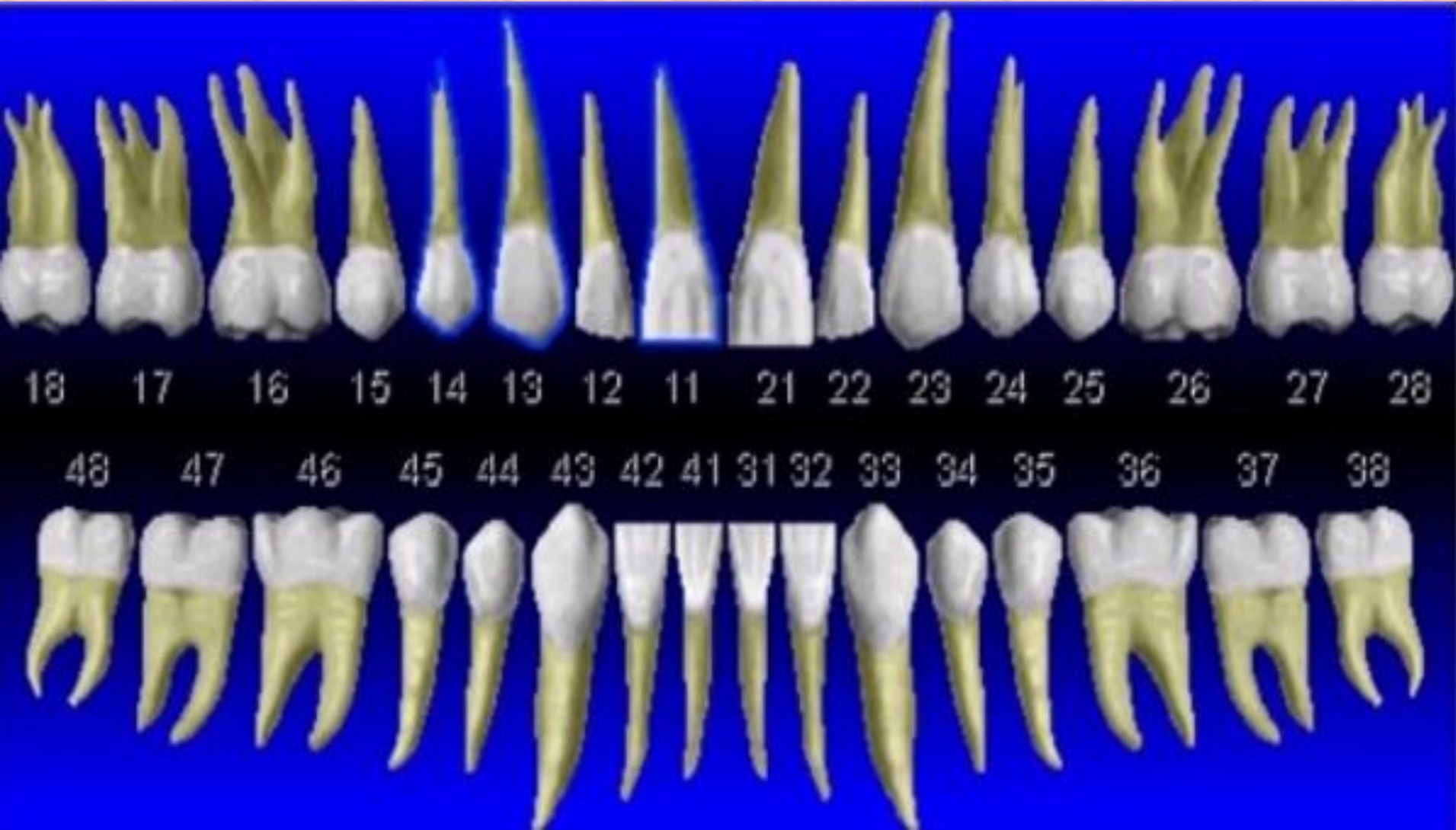
Тістердің орналасуы

Сүт тістер

Тұрақты
тістер

Халықараралық формула

Тістем және оның түрлері

Орталық окклюзия жағдайында тіс қатарларының түйісуі - **тістем** деп аталады.

Тістем екі топқа бөлінеді:

- физиологиялық тістем;
- патологиялық тістем.

Физиологиялық тістемге шайнау, сөйлеу қызметін толық камтамасыз ететін және эстетикалық жағынан алғанда адамның бет әлпетінің пішінін бұзбайтын, өзгертпейтін тістем жатады.

Патологиялық тістемде шайнау, сөйлеу қызметтерімен қатар адамның бет пішіні өзгереді. Тістемдердің физиологиялық және патологиялық деп бөлінуі шартты. Кейбір жағдайларда, мысалы: пародонт ауруларында немесе кейбір жеке тістерді жоғалтқанда немесе олардың ығысуында физиологиялық тістем патологиялық тістемге өтуі мүмкін.

Физиологиялық тістем түрілері:

- ортогнатиялық;
- тік тістем;
- физиологиялық прогнатия / бипрогнатия/;
- опистогнатикалық тістем.

Патологиялық тістем түрлері:

- прогнатиялық тістем;
- прогениялық тістем;
- терең тістем;
- ашық тістем;
- кисық немесе қайшы тістем

Ортогнатиялық тістем - ең көп тараған тістем. Тістем түрін зерттеуді үш бағытта (вертикалды, сагиталды, трансверзалды) қарастыру керек. Ортогнатиялық тістемнің белгілері барлық тістерге қатысты болса, ал басқа тістемнің түрлері тек алдыңғы немесе шайнау тістеріне қатысты болуымен сипатталады.

Ортогнатиялық тістем белгілері: Әрбір тіс екі қарсы (антагонист) - негізгі және жанама тістермен түйіседі. **Жоғарғы жақ сүйегінің ақыл тістері мен төменгі жақ сүйегінің орталық күрек тістерінің бір-бірден ғана антогонистері бар.** Әрбір жоғарғы тіс өзі аттас төменгі және өзінен кейін тұрған тістермен, ал әрбір төменгі тіс өзі аттас жоғарғы және өзінің алдында орналасқан тістермен түйіседі. Төменгі және жоғарғы тістердің осылайша өзара байланыстылығының ерекшелігі - жоғарғы орталық күрек тістердің өзі аттас төменгі күрек тістерден анағұрлым жалпақ болуымен түсіндіріледі. Осыған байланысты жоғарғы тістер төменгі тістерге қарағанда дисталды бағытта ығысқан. Жоғарғы ақыл тіс төменгі ақыл тіске қарағанда еңсіздеу, сондықтан жоғарғы тіс қатарының дисталды ығысуы ақыл тістердің тұсында теңеледі және олардың артқы беттері бір жазықтықта жатады.

Патологиялық тістемдер.

Ортогнатиялық және тік тістемдеріндегі тістердің өзара байланысы морфологиялық жағынан ғана емес, сондай-ақ функциялық, яғни қызметтік қалыптылығымен сипатталады. Тіс қатарларының өзара байланысының ауытқуы аномалияны, яғни, ауытқушылық жағдайын тудырады. Патологиялық тістемдерде тіс қатарларының байланысуы, сондай-ақ шайнау, сөйлеу қызметтері бұзылуымен қатар, науқастың сыртқы бет пішіні де өзгереді.

Патологиялық тістемдерге прогнатия, прогения, ашық, терең және қайшы тістемдер жатады.

ВИДЫ НЕПРАВИЛЬНОГО ПРИКУСА

Мезиальный

Дистальный

Глубокий

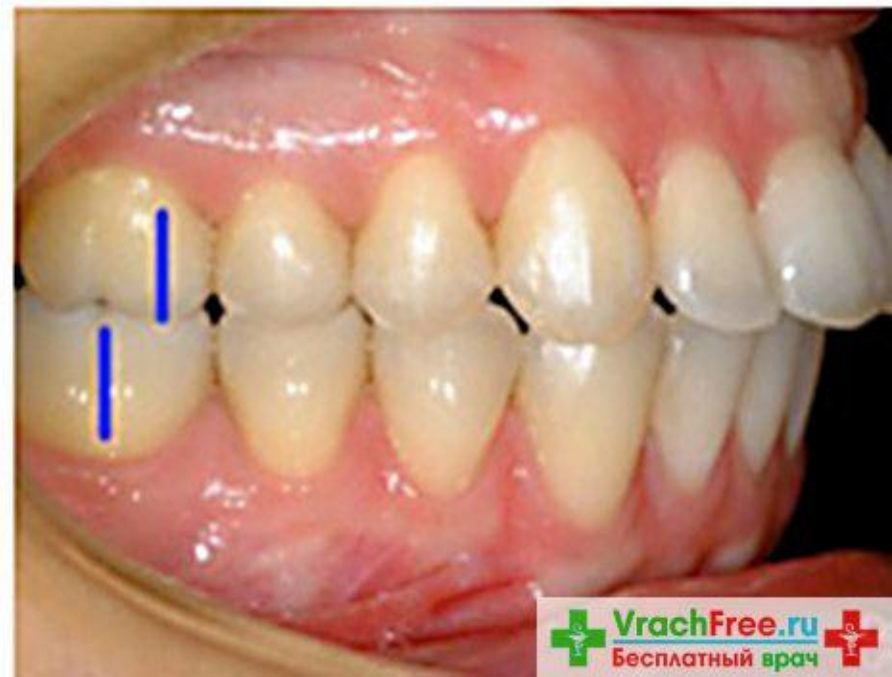
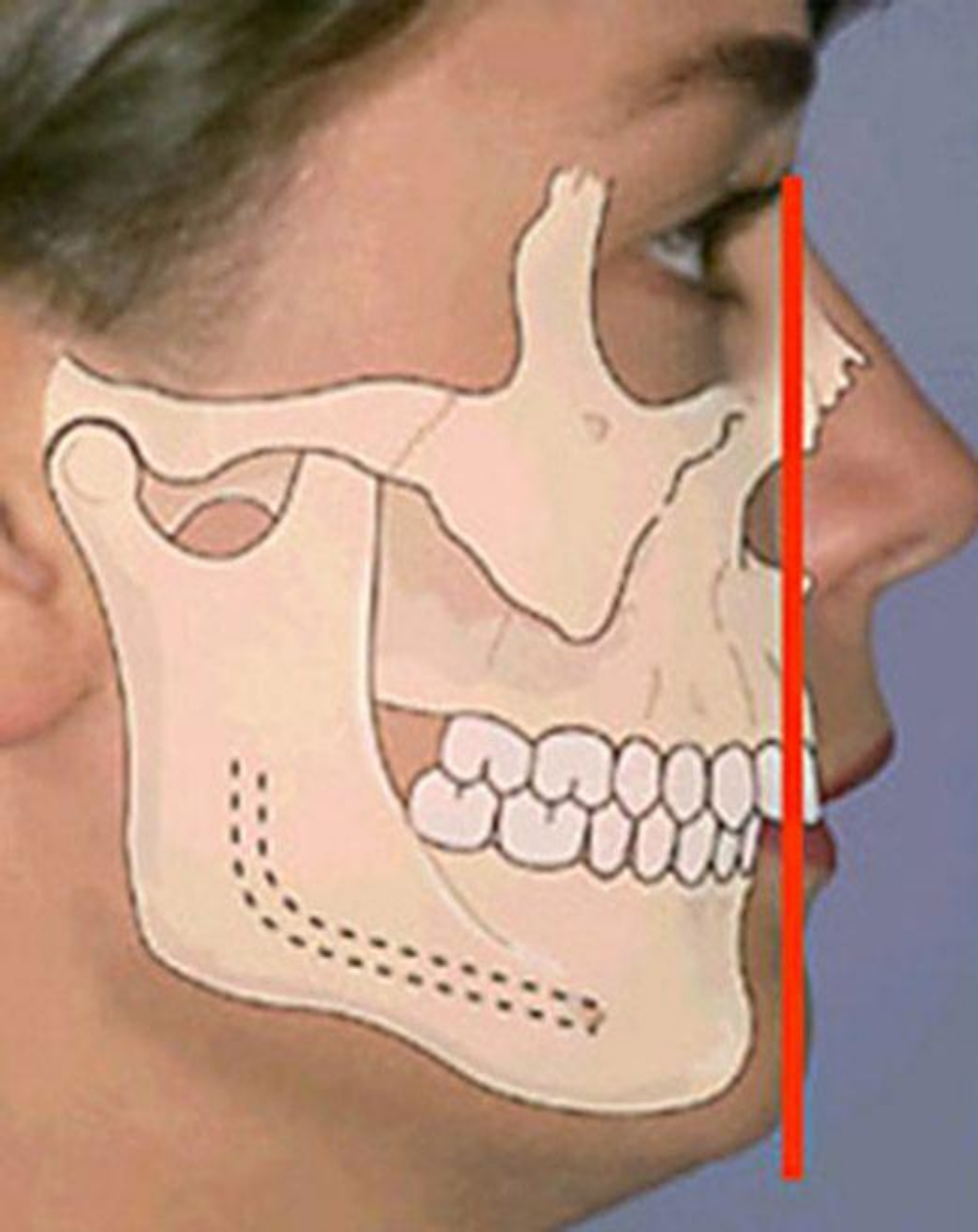

Открытый

Перекрестный

Дистальный прикус (верхняя макрогнатия, прогнатия)

Қайшы немесе қисық тістем.

Қайшы тістем кезінде төменгі азу тістер ұрт төмпешіктерімен өздерінің аттас жоғарғы азу тістерінің ұрт төмпешіктерін сыртқа жағынан жауып жатады. Алдыңғы тістер калыпты жағдайда тістеседі. Мұндай тістем жоғарғы тіс қатарының қысқаруы негізінде пайда болады. Қайшы тістем бір жақты немесе екі жақты болуы мүмкін.

Азу тістерінің ұрт тандай (V-L) бағытындағы тістесу белгілері.

Жоғарғы кіші және үлкен азу тістерінің ұрт төмпешіктері төменгі кіші және үлкен азу тістерінің аттас төмпешіктерінің сырт жағында орналасқан. Осыған байланысты, жоғарғы шайнау тістерінің тандай төмпешіктері төменгі тістердің шайнау беттерінде орналасқан сайларына (фиссуларына), ал төменгі тістердің ұрт төмпешіктері жоғарғы сайларына сәйкес келеді. Төменгі бүйір тістердің жоғарғы тістермен жабылып тұруы, төменгі тіс доғасына қарағанда жоғарғы тіс доғасының кеңдігіне байланысты түсіндіріледі. Осыған байланысты, төменгі жақ сүйектің бүйір қозғалысының құлашы және түйісу аймағы ұлғаяды.

Прогнатия.

Прогнатия жоғарғы жақ сүйегінің алға шығып тұруымен сипатталады. Төменгі жақ сүйегінің дисталды ығысуы немесе жоғарғы жақ сүйегінің алға ығысуы салдарынан алдыңғы және бүйір тістердің де қалыпты тістесуі бұзылады.

Прогнатияның ауыр түрінде жоғарғы тістер жоғарғы ерінді ысырып, алға шығып, тістердің кесу қырлары көрініп тұрады. Төменгі ерін керісінше, жоғарғы тістердің астына келеді. Мұның барлығы сыртқы бет әлпетіне із қалдырып, бет-пішінін өзгертеді, сонымен қатар шайнау және сөйлеу қызметтерін де бұзады.

www.32top.ru

Прогения.

Бұл тістем түрінде төменгі жақ сүйегінің алға жоғарғы жақ сүйегіне салыстырғанда ілгері орналасуы орын алады, соның салдарынан төменгі алдыңғы тістер жоғарғы өзі аттас тістерді жауып тұрады. Егер төменгі жақ сүйегі алға аздап жылжыған болса, онда алдыңғы тістердің арасындағы байланыс сақталынады. Жақ сүйектерінің мұндай байланысында тамақ алдыңғы тістермен тістеледі.

Егер төменгі жақ сүйегінің алда орналасуы анағұрлым көп болса, жоғарғы және төменгі алдыңғы тістердің арасында саңылау қалып, күрек тістермен тамақ кесу мүмкін болмай қалады да, тамақ бүйір (азу) тістермен кесіледі.

До

После

Терең тістем.

Терең тістемде төменгі күрек тістердің кесу қырлары жоғарғы иістердің төмпешіктерімен түйіспейтіндіктен терең жабылып тұрады. Төменгі күрек тістердің кесу қырлары жоғарғы тістердің мойны бөлігімен жанасуы мүмкін. Кейде мұндай байланыстың болмауы да мүмкін, бұл жағдайда тістер қызыл иекке тиіп, оны жарақаттайды.

Терең тістеммен қатар, терең жабылу құбылысы болады. Терең жабылуда жоғарғы күрек тістер төменгі күрек тістердің биіктіктерін вертикал бойынша $1/3$ бөлігінен артық жауып тұрады, бірақ кесу қырлары таңдай төмпешіктерімен түйісуді сақтайды. Терең тістемде бұл түйісу болмайды. Терең жабылу ортогнатиялық тістемнің анатомиялық варианты болып табылады, ал терең тістем ауытқушылыққа (аномалияға) жатады.

АШЫҚ ТІСТЕМ.

Тістемнің бұл түрінде алдыңғы тістер, кейде кіші азу тістерде тістеспейді, бұл кезде тек қана үлкен азу тістер түйіседі. Қызметтік бұзылулар байқалады.

Алдыңғы тістердің арасындағы түйіспеушіліктің болмауы азу тістерімен тамақты тістеуге мәжбүр етеді.

Пайдалы шайнау ауданының (окклюзиялық аймақ) қысқаруы тамақтың шайналуын да қиындатады. Тамақ шайнау үдерісіне тілдің қатысуының орны ерекше, бұл кезде тіл көлемі жағынан үлкейеді. Науқастың тез сөйлеуі бұзылады, сыртқы бет-пішіні де (беттің төменгі бөлігі ұзаңқырап кетеді) өзгереді.

Пайдаланылған әдебиет:

С.Р.Рузиддинов, А.А.Седунов,
И.Ә.Құлманбетов, Ю.С.Лобанов -
Ортопедиялық стоматология
пропедевтикасы

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАХМЕТ

